

Männyn lahovikaisuus ja sen torjunta

kuva: Metla / arkkio - Hantula

METLA

metsä · tieto · osaaminen · hyvinvointi

Männyn lahovikaisuuden torjunta

MÄNNYN TYVITERVASTAUTI

Männyn vahingollisin lahottaja on männynjuurikäpää. Se aiheuttaa männiköiden tyvitervastaudin. Tartunnan saaneen männyn juuret alkavat lahota, samalla juuret ja rungon tyvipuu pihkoittuvat voimakkaasti. Puun veden saanti estyy ja se kuolee pystyyn tai kaatuu ennen sitä. Sieni ei yleensä nouse tyveä ylemmäs runkoon. Tautia tavataan kaiken ikäisissä männyissä. Se leviää puusta toiseen ja metsään muodostuu laajenevia tautipesäkkeitä.

Tyvitervastaudin vaivaaman männyn kuollessa koko vihreä latvus kuolee samanaikaisesti muuttuen ensin kellertäväksi, sitten punaruskeaksi. Jos osa latvuksesta kuolee mutta osa jää vihreäksi, taudinaiheuttaja ei ole juurikäpää vaan jokin muu, esim. tervasroso. Männynjuurikäävän itiömät ovat piilossa kuolleiden puiden tyvillä sammalikossa tai tuulen kaatamien puiden osittain pystyyn nousseiden juuristojen alla. Usein niitä on vaikea löytää.

Tyvitervastauti vaivaa erityisesti mäntyjä mutta se tappaa yleisesti myös männikössä kasvavia katajia, joskus myös koivuja ja muitakin lehtipuita. Puhtaissa lehtipuumetsissä tautia ei esiinny.

Männynjuurikäpää on levinneisyydeltään eteläisempi kuin kuusenjuurikäpää. Tunnettu pohjoisraja on suunnilleen Suomen leveimmällä kohdalla linjalla Vaasa – Kuopio – Ilomantsi. Esiintymisen painopiste on Kaakkois-Suomessa, jossa taudin aiheuttamat vahingot ovat merkittäviä. Muualla Etelä-Suomessa tautia esiintyy useimmissa kunnissa mutta tuhot ovat toistaiseksi olleet melko vähäisiä. Taudin yleistymisen vaara on kuitenkin olemassa.

JUURIKÄÄVÄN TORJUNTA MÄNNIKÖISSÄ

Terveiden männiköiden suojele

Tyvitervastaudin riskialueella ja sen ulkopuolella niissä kunnissa, joissa tyvitervastautia esiintyy, on pyrittävä estämään juurikäävän pesiytyminen terveisiin männiköihin tekemällä hakkuut talvella tai käsittelemällä havupuun kannot torjunta-aineella kesäaikaisissa hakkuissa. Terveiden männiköiden energiapuuharvennukset tulisi tehdä pelkästään pakkaskeleillä, koska harvennuksessa käytettävässä ns. ”giljotiinikourassa” ei ole kantokäsittelylaitetta.

Tyvitervastaudin tartuttamien männiköiden käsittely

Päätehakkuu

Kesäaikaisissa päätehakkuissa kantojen käsittelyä suositellaan, jos männyn kasvatusta samalla paikalla jatketaan eikä kantoja poisteta.

Uudistaminen

- ◆ Tuoreilla kankailla (mustikkatyypipi) taudin vaivaaman männikön puulaji kannattaa vaihtaa. Puhdas lehtipuusukupolvi hävittää paikalla olevan juurikäpäpartunnan.
- ◆ Karuilla ja karuhkoilla kasvupaikoilla (puolukkatyyppi ja huonommat) muut puulajit kasvavat huonosti, joten männyn kasvatusta on yleensä jatkettava tyvitervastaudista huolimatta.
- ◆ Kantojen nosto päätehakkuun jälkeen hävittää suurimman osan paikalla olevasta tartunnasta.

Kasvatus

Puuston kasvatuksen aikana on tärkeää estää itiötartunta tuoreiden kantojen kautta – tee harvennukset talvella tai käsittele havupuiden kannot torjunta-aineella kesäaikaisissa harvennuksissa. Itiötartunnan seurauksena syntyy uusia elinvoimaisia tautipesäkkeitä. Vanhat tautipesäkkeet hiipuvat ajan mittaan.

- ◆ Taimikon perkauksen voi tehdä kesälläkin ilman kantokäsittelyä, sillä pienten kantojen (läpimitta alle 10 cm) merkitys taudin levittäjänä on vähäinen.
- ◆ Vältä kuitenkin energiapuuharvennuksen tekemistä kesällä
- ◆ Pidä harvennusten lukumäärä minimissä, kuitenkin niin että puiden kunto pysyy hyvänä.
- ◆ Ravinnetasapainoa ylläpitävän lannoituksen ei ole todettu lisäävän tyvitervastaudin vaaraa.
- ◆ Selvästi sairaat, vastakuolleet ja kaatuneet puut kannattaa poistaa ennen kuin puutavara pilaantuu.

Tyvitervastaudin tappama männyn taimi. Pikkukuvassa käpää taimen tyvellä.

Tyvitervastautia männysssä. Taudille on tyypillistä että juuret ja rungon tyvi pihkoittuvat voimakkaasti

Kuvat: Kari Korhonen, Lalli Laine

Lisätietoa

Tuula Piri
Metsäntutkimuslaitos - Metla
Jokiniemenkuja 1, 01370 Vantaa
Puh. 010 211 2453
tuula.piri@metla.fi

internetissä:

www.metla.fi/metinfo/metsienterveys/lahontorjunta